

VERSLAG SESSIE NIEUWE PRIVACYWETGEVING, WAT BETEKENT DIT VOOR DE SAMENWERKING TUSSEN GGZ EN W&I?

Gegevensuitwisseling: grote behoefte aan duidelijkheid

Toestemming cliënt is niet voldoende

Op 25 mei 2018 gaat de [Algemene Verordening Gegevensuitwisseling](#) (AVG) in. Deze nieuwe wet vervangt de Wet Bescherming Persoonsgegevens ((WBP). Wat betekent dit voor de samenwerking tussen GGZ, UWV en gemeenten? De workshop tijdens de estafettebijeenkomst op 8 februari gaf een overzicht van de belangrijkste wijzigingen. Waarna de hamvraag op tafel kwam: hoe kunnen gegevens over een gezamenlijke cliënt worden uitgewisseld? Wat mag wel, en wat mag niet? Er blijkt grote behoefte te bestaan aan duidelijkheid, het liefst in de vorm van een landelijk kader gegevensuitwisseling.

Worstelen met gegevensuitwisseling

“Wie is bekend met de [veranderingen die de AVG](#) meebrengt?” Dat vroeg inleider Nusta Nina van de afdeling Juridische Zaken van UWV aan haar gehoor. Dat bleken er maar weinigen te zijn. Die veranderingen zijn niet zó groot, vervolgde zij. Het voornaamste is dat gegevensuitwisseling op Europees niveau wordt geregeld. Waar de EU-landen nu nog een eigen regime hebben, geldt vanaf 25 mei dezelfde privacywetgeving in de hele Europese Unie en vervalt de WBP. “Als je de zaken qua gegevensuitwisseling nu goed op orde hebt, zal de overgang naar de AVG niet veel problemen opleveren.” Dat is het geruststellende bericht dat Nina meegeeft. Maar het slechte nieuws is dat ook nu al de juiste opslag en uitwisseling van persoonsgegevens iets is waarmee de samenwerkingspartners in de regio worstelen.

Wijzigingen AVG

Toch eerst maar de focus op de veranderingen. De AVG betekent in de Nederlandse context wel degelijk een uitbreiding en versterking van de bescherming van persoonsgegevens. Concreet houdt dit in:

- meer verantwoordelijkheden voor organisaties die persoonsgegevens beheren

- stevigere bevoegdheden van de Europese privacy toezichthouders. In Nederland is dat de Autoriteit Persoonsgegevens (AP)

De veranderingen zitten ook in de handhavinginstrumenten. Dat zijn en blijven er weliswaar twee:

- last onder dwangsom. Die kan door de toezichthouder worden opgelegd om een overtreding ongedaan te maken of verdere overtreding of een herhaling van een overtreding te voorkomen.
- boete

Maar ze worden toepasbaar op meer overtredingen en de boetes zijn hoger.

Eigen verantwoordelijkheid organisaties

De op handen zijnde AVG werkt nu al door in veel organisaties, aldus Nina. Het voornaamste effect is dat er meer aandacht is voor opslag en uitwisseling van persoonsgegevens, met name door:

- het aanstellen van functionarissen gegevensbescherming.
- het opzetten van een register persoonsgegevens (een interne registratie van alle bestanden en gebruik van persoonsgegevens).

Voor grotere organisaties wordt dit een verplichting, maar ook voor kleinere organisaties is aandacht hiervoor aan te bevelen, aldus Nina.

Persoonsgegevens

In Nederland is privacy vanouds een grondrecht, net zoals in andere Europese landen. Het is bovendien onderdeel van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM). Met name door de digitalisering is privacy als het centrale begrip vervangen door persoonsgegevens. Dat gold ook al toen de WBP werd ingevoerd in 2001.

Wat zijn persoonsgegevens? Dat zijn alle gegevens die herleidbaar zijn naar een persoon, of alle gegevens die een persoon zouden kunnen identificeren. Het beste voorbeeld daarvan is het Burgerservicenummer (BSN). Het is overigens niet zo dat alle persoonsgegevens unieke gegevens zijn. Er zijn bijvoorbeeld vrijwel altijd meer mensen met dezelfde achternaam. Of dezelfde postcode.

Definitie van de AP: Het begrip 'persoonsgegevens' wordt in artikel 2, onder a, van de richtlijn omschreven als 'alle informatie betreffende een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon'.

De combinatie van persoonsgegevens kan een extra risico opleveren. Daarnaast bepaalt het gebruik van gegevens mede of zij als persoonsgegevens worden aangemerkt. De WBP zegt: Als gegevens mede bepalend zijn voor de wijze waarop de betrokken persoon in het maatschappelijk verkeer wordt beoordeeld of behandeld, moeten die gegevens als persoonsgegevens worden aangemerkt. Het (maatschappelijk) gebruik dat van gegevens wordt gemaakt is dus medebepalend voor de beantwoording van de vraag of sprake is van een persoonsgegeven.

<https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/over-privacy/wetten/wbp-naslag/hoofdstuk-1-algemene-bepalingen-art-1-tm-5/artikel-1-sub-wbp>

Verwerken persoonsgegevens

Wat is het verwerken van persoonsgegevens? Dat zijn alle handelingen die je met persoonsgegevens kan doen, zoals:

- opslaan
- delen
- combineren
- veranderen
- etc.

Wanneer mag je persoonsgegeven verwerken? In feite stelt de AVG dezelfde eisen aan het verwerken van persoonsgegevens als de WBP, namelijk:

- er moet een grondslag zijn (welke grondslag verschilt voor private partijen en overheidspartijen)
- er is een welbepaald, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigd doel

Wat is een grondslag? Dit zegt de AP daarover:

De AVG kent 6 grondslagen voor het verwerken van persoonsgegevens:

- Toestemming van de betrokken persoon.
- De gegevensverwerking is noodzakelijk voor de uitvoering van een overeenkomst.
- De gegevensverwerking is noodzakelijk voor het nakomen van een wettelijke verplichting.
- De gegevensverwerking is noodzakelijk ter bescherming van de vitale belangen.
- De gegevensverwerking is noodzakelijk voor de vervulling van een taak van algemeen belang of uitoefening van openbaar gezag.
- De gegevensverwerking is noodzakelijk voor de behartiging van de gerechtvaardigde belangen.

U bent zelf verantwoordelijk om te beoordelen of u zich voor een verwerking van persoonsgegevens kunt baseren op één van de 6 grondslagen.

<https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/onderwerpen/avg-nieuwe-europese-privacywetgeving/mag-u-persoonsgegevens-verwerken#hoe-weet-u-of-u-persoonsgegevens-mag-verwerken-6310>

Datalekken

Maar al te vaak duiken er verhalen op in de media over grotere of kleinere datalekken. Bij datalekken gaat het over het algemeen niet om activiteiten van hackers. Maar veel vaker om menselijke fouten, zoals het invoeren van een verkeerd mailadres, het meesturen van een verkeerd bestand of een verkeerde adressering van fysieke post.

Waar moet je op letten als je persoonsgegevens verwerkt? Tips van Nusta Nina

- Ga er zorgvuldig mee om. Gezondheidsgegevens en medische gegevens vereisen speciale aandacht
- Vraag niet meer uit dan noodzakelijk is (gegevensminimalisatie)
- Let op bij gebruik BSN
- Zorg dat er binnen je organisatie procedures zijn voor datalekken: verkeerd geadresseerde enveloppen, per ongeluk gemaakte bestanden, etc.
- Volg het informatiebeveiligingsbeleid zoals die geldt binnen je organisatie. Neem een goede ICT'er en een informatiebeveiliging in dienst.
- Besteed ook als kleine organisatie aandacht aan de juiste gegevensuitwisseling.
- Leg toestemming van de cliënt schriftelijk vast, in verband met de bewijslast. Let op: voor publieke organisaties is toestemming van een cliënt volgens de AP onvoldoende grondslag voor gegevensverwerking. Zie paragraaf 'Afhankelijke positie?', verderop in dit artikel.

Fries protocol privacy

De samenwerkende partijen in de arbeidsmarktregio Friesland hebben in 2017 een privacyprotocol opgesteld. In de [digitale nieuwsbrief Samenwerking GGZ en W&I](#) leest u meer over het [privacyprotocol van Friesland](#).. Men dacht de gegevensuitwisseling hiermee van de juiste basis te hebben voorzien, zo vertelde de Friese projectleider Manon Draisma. Later bleek echter de basis onder het protocol, namelijk de toestemming van de cliënt, toch wankel te zijn. Althans, in de ogen van de AP. Een regionale werkgroep in de regio is nu bezig met mogelijke aanpassingen. Vooralsnog delen de professionals in de casebesprekingen informatie met elkaar over geanonimiseerde cliënten. Het betreft wel echte casussen, die vaak een vervolg krijgen in driegesprekken waar de klant bij zit. Daarin wordt gezamenlijk een toekomstplan gemaakt en afgestemd wie de regiehouder is.

Beginfase

Waar Friesland, en enkele andere regio's al op weg zijn met nadenken over gegevensuitwisseling, zitten de meeste samenwerkingsverbanden nog in de beginfase. Welke oplossingsrichtingen zien zij? Daar richtte het laatste deel van de workshop zich op.

Cliënt centraal?

In vrijwel alle voorgestelde oplossingsrichtingen staat de cliënt centraal. Friesland doet nu aan geanonimiseerde casuoverleggen en driegesprekken. Andere regio's zoeken het ook in de aanwezigheid van de cliënt bij ieder overleg over hem of haar tussen professionals van verschillende organisaties. Dit vanuit de gedachte dat de cliënt regiehouder is en als eigenaar van zijn of haar dossier zelf de informatie deelt. Een variant hierop is: de cliënt als postbode. Oftewel: geef als professional alle relevante informatie mee aan de cliënt, die kan het vervolgens delen met de professionals. Ook werd gesuggereerd om de cliënt te laten ondersteunen door een onafhankelijk tussenpersoon, een soort zaakwaarnemer.

Afhankelijke positie?

Bij het bedenken van oplossingen kwam een aantal kritische vragen op tafel, zoals:

- Is dit wel echt samenwerken?
- Is elke cliënt in staat zelf een centrale rol te spelen?
- Is de cliënt wel in de positie om zonder dwang of drang een beslissing te nemen over gegevensuitwisseling tussen instanties en organisaties?

Volgens de AP is (schriftelijke) toestemming van de betrokken cliënt om zijn of haar gegevens te verwerken over het algemeen niet voldoende grondslag. Dit omdat er geen sprake is van een gelijkwaardige verhouding tussen cliënt en instelling of organisatie. De cliënt verkeert meestal in een afhankelijke positie en dat tast de vrijwilligheid van de toestemming aan.

Van dilemma naar actie

De deelnemers aan de workshop worstelen met vele dilemma's en onduidelijkheden rond gegevensuitwisseling. Ze gaven er blijk van behoefte te hebben aan een landelijk kader rond gegevensuitwisseling, zodat niet iedere regio zelf een wiel hoeft uit te vinden. Een kader waarin duidelijk is: wat mag wel en wat mag niet? En wel op korte termijn. Met betrokkenheid van de samenwerkende partijen, GGZ, UWV en gemeenten, maar ook van de AP en het ministerie van SZW. De Programmaraad zegde toe deze handschoen op zeer korte termijn op te pakken.